

Komu se cepljenje trenutno odsvetuje?

Kontraindikacija za cepljenje je le **huda alergija na sestavine cepiva**, previdnost pa je potrebna pri dokazani alergijski reakciji neznanega vzroka (anafilaksiji) v preteklosti. Pri osebah s hudim akutnim vročinskim stanjem ali akutno okužbo je cepljenje treba odložiti.

Cepivo Vaxzevria (AstraZeneca) je kontraindicirano pri osebah, ki se jim je po prvem cepljenju s cepivom Vaxzevria pojavil sindrom tromboze s trombocitopenijo. Na podlagi trenutno razpoložljivih dokazov drugih posebnih dejavnikov tveganja niso ugotovili.

Ali naj se cepijo tudi tisti, ki so covid-19 preboleli?

Kljub prebolelemu covidu-19 je cepljenje priporočljivo, saj se pričakuje, da bodo cepiva izzvala **dolgotrajnejši in učinkovitejši imunski odziv** kot po preboleli bolezni. Cepljenje lahko varno odložimo na obdobje okoli 6 mesecev po začetku bolezni.

Prebolezniki se morajo vesti samozaščitno in upoštevati vse preventivne ukrepe tako kot osebe, ki še niso prebolele covid-19.

Kje lahko pridobimo zanesljive informacije o cepljenju in cepivih?

Na spletu in družabnih omrežjih je o cepljenju proti covidu-19 veliko različnih informacij, med katerimi je veliko zavajajočih in neresničnih. Informacije zato vedno pridobivajmo iz zanesljivih in uradnih virov ter od strokovnjakov, ki se s področjem ukvarjajo.

Zanesljive informacije o cepljenju in cepivih so na voljo na:

- spletni strani <https://www.cepimose.si>
- brezplačni telefonski številki **080 14 04**

Kje se lahko cepim oz. kje se lahko prijavim na cepljenje?

Za cepljenje imamo precej možnosti:

- v **cepilnih centrih** po vsej državi (seznam cepilnih centrov je na povezavi: <https://www.cepimose.si/aktualno/cepilni-centri/>), ki jih večinoma organizirajo zdravstveni domovi in kjer cepljenje poteka na podlagi prijave prek portala <https://zvem.ezdrav.si> ali spletne strani <https://www.cepimose.si>;
- za nenaročene osebe na **dnevih odprtih vrat** v cepilnih centrih oziroma na lokacijah izvedbe cepljenja z mobilnimi cepilnimi enotami (razpored mobilnih cepilnih enot je na povezavi: <https://www.cepimose.si/mobilne-cepilne-enote/>);
- **prek vašega delodajalca**, prijavite se lahko na telefonski številki ali e-naslovu:

Tel. št.: _____

E-naslov: _____

Povzeto po virih Nacionalnega inštituta za javno zdravje.

univerzitetni klinični center ljubljana
Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa

Univerzitetni klinični center Ljubljana, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa
Ljubljana, julij 2021

PREPREČI OKUŽBO – UPORABI RAZUM. CEPI SE!

Kaj moramo vedeti o cepljenju in cepivih proti covidu-19

Zakaj bi se cepili?

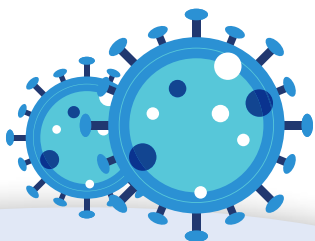
Od začetka pandemije covid-19 do začetka julija 2021 je zaradi te bolezni na svetu umrlo več kot 4 milijone ljudi, v Sloveniji pa več kot 4.500. S cepljenjem se najučinkoviteje zaščitimo pred nalezljivimi boleznimi. Po dosedanjih izkušnjah cepljenje **zelo učinkovito preprečuje covid-19**. V redkih primerih, ko ljudje kljub cepljenju zbolijo, pa je potek bolezni blažji.

Vsa strokovna zdravniška združenja v Sloveniji priporočajo cepljenje.

Kako delujejo cepiva proti covidu-19?

V Sloveniji uporabljamo štiri cepiva, ki sta jih odobrili tako Evropska agencija za zdravila kot tudi Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke: Comirnaty (Pfizer/BioNTech), Moderna, Vaxzevria (AstraZeneca) ter Janssen (Johnson & Johnson). Cepiva proti covidu-19 bolezen preprečijo s tem, da predpripravijo odziv imunskega sistema.

Če je cepljena oseba izpostavljena virusu, ga lahko njen naravni obrambni mehanizem prepozna. Obrambni mehanizem telesa uniči virus in prepreči njegov vstop v celice ali njegovo nadaljnje širjenje.

Ali so cepiva varna in kako je potekal njihov razvoj?

Cepiva proti covidu-19 so varna, saj so znanstveniki kljub pospešenemu razvoju opravili vse faze priprave in so cepiva uspešno prestala potrebna testiranja. Tako kot pri preostalih cepivih je tudi razvoj cepiva proti covidu-19 potekal skozi natančno določene predklinične in klinične faze.

Predklinična faza zajema ugotavljanje primerne količine antigena, ki v telesu spodbudi imunski odziv, podoben kot pri dejanski okužbi. Preizkusi na celičnih kulturah in na živalih omogočajo raziskovalcem vpogled v celične odzive, ki bi jih lahko pričakovali pri ljudeh.

Temu sledijo **tri klinične faze** testiranja, v katerih ocenjujejo imunski odziv, količino potrebnega odmerka, varnost in učinkovitost cepiva na različno velikih skupinah ljudi (v prvi fazi od 20 do 80 ljudi, v drugi nekaj sto, v tretji pa od nekaj tisoč do nekaj deset tisoč) ter določijo shemo cepljenja in način aplikacije cepiva.

Na podlagi uspešno opravljenih faz kliničnega preizkušanja morajo proizvajalci pridobiti **dovoljenje za promet** pristojnega organa za zdravila (v EU je to Evropska agencija za zdravila, EMA, v Sloveniji pa Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke). Redno testiranje ter spremljanje učinkovitosti in varnosti cepiv poteka tudi po začetku proizvodnje in uporabe cepiva.

Kakšna je razlika med cepivi mRNK in vektorskimi cepivi?

Glede na sestavo in tehnologijo delovanja poznamo dve vrsti cepiv proti covidu-19:

Cepiva na podlagi nukleinskih kislin (mRNK; npr. cepivi proizvajalcev BioNTech/Pfizer in Moderna)

Cepiva vsebujejo delček genskega zapisa virusa SARS-CoV-2, ki vsebuje zapis za specifičen antigen (npr. beljakovina S, ki jo virus uporablja za vezavo in vstop v človeške celice). Telesne celice s pomočjo tega genskega zapisa proizvedejo antigen, ki v telesu izzove imunski odziv.

Vektorska cepiva (npr. cepivi proizvajalcev AstraZeneca in Johnson & Johnson)

Cepiva vsebujejo za človeka nenevaren virus (vektor, npr. adenovirus), ki ne more povzročiti bolezni. Vanj vstavijo genski zapis za antigen SARS-CoV-2 (npr. za beljakovino S). Po cepljenju se genski zapis prenese v celice v telesu, ta zapis pa celice uporabijo za tvorbo beljakovine S, ki izzove imunski odgovor pri osebi.

Kakšne so značilnosti posameznih cepiv proti covidu-19?

Vsa cepiva proti covidu-19 so kakovostna in ponujajo dobro zaščito, se pa nekoliko razlikujejo glede na shemo cepljenja, vzpostavitev zaščite in učinkovitost:

Vrsta cepiva	Tip cepiva	Učinkovitost*	Razmik med odmerkoma	Starost	Vzpostavitev zaščite
Comirnaty (Pfizer/BioNTech)	mRNK	okoli 96 %	21 dni	12+	7 dni po 2. odmerku
Moderna	mRNK	okoli 94 %	28 dni	18+	14 dni po 2. odmerku
Vaxzevria (AstraZeneca)	vektorsko DNA	okoli 92 %	4–12 tednov	18+	21 dni po 1. odmerku
Janssen (Johnson & Johnson)	vektorsko DNA	okoli 93 %	samo 1 odmerek	18+	14 dni po odmerku

* zaščita pred hospitalizacijo; za Astra Zeneca in Pfizer podatki za Delta različico

Kakšni so neželeni učinki?

Tako kot pri drugih cepivih in zdravilih se tudi po cepljenju proti covidu-19 lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so običajno **blagi do zmerni in prehodni**. V Sloveniji smo od začetka cepljenja konec decembra 2020 do začetka julija 2021 zabeležili okoli 7000 prijav neželenih učinkov ob skoraj 1,5 milijona cepljenj s prvim ali drugim odmerkom, kar je manj kot pol odstotka. Velika večina neželenih učinkov je bila blažjih in so izvenili v nekaj dneh po cepljenju. Kazali so se kot bolečina, oteklina in/ali rdečina na mestu cepljenja, utrujenost, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, mrzlica, povišana telesna temperatura, slabost, bruhanje, oteklost bezgavk.

Po cepljenju s cepivi proti covidu-19 Vaxzevria (AstraZeneca) in Janssen (Johnson & Johnson) so poročali o **izjemno redkih primerih pojava krvnih strdkov** s sočasnim znižanjem števila trombocitov, ki jih v nekaterih primerih spremlja krvavitev. Ti neželeni učinki so se pojavili v prvih treh tednih po cepljenju, večinoma pri ženskah, mlajših od 60 let.

